

Ярема В.В.,

викладач кафедри соціально-гуманітарних та правових дисциплін,

Київський інститут Національної гвардії України

(м. Київ, Україна)

Люлька А.С.,

курсант курсу №3, факультету забезпечення державної безпеки,

Київський інститут Національної гвардії України

(м. Київ, Україна)

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ ІЗ ПРАВООХОРОННИМИ ФУНКЦІЯМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних реаліях воєнного стану забезпечення правопорядку набуває особливого значення. Військові формування, які залучені до виконання правоохоронних функцій, мають діяти у складних умовах, коли діяльність традиційних правоохоронних органів доповнюється специфічними завданнями, пов'язаними з обороноздатністю держави. Цей аспект правового регулювання є надзвичайно важливим для підтримання законності та забезпечення безпеки громадян, а також для ефективного протидії злочинним посяганням у період воєнного стану [1].

Перш за все, необхідно окреслити сутність поняття «правоохоронна діяльність». Тихонова Д. визначає її як діяльність, спрямовану на охорону права від будь-яких порушень, що здійснюється через застосування норм права, встановлених у законі [2, с. 224]. Вузьке трактування цього поняття пов'язане з діяльністю спеціально уповноважених органів, які здійснюють охорону прав і свобод громадян, підтримання правопорядку та реалізацію принципу законності [3, с. 233]. При цьому важливо врахувати, що в умовах воєнного стану обсяг повноважень та механізми реалізації цих функцій зазнають суттєвих змін.

Одним із ключових аспектів правового регулювання діяльності військових формувань із правоохоронними функціями є питання розподілу компетенції між військовими та традиційними правоохоронними органами. Правовий режим воєнного стану передбачає розширення повноважень як військових формувань, так і органів, відповідальних за забезпечення громадського порядку [1]. Водночас виникає необхідність у чіткому регулюванні взаємодії між цими суб'єктами права, адже розмиття повноважень може призвести до порушення законності та зниження рівня захисту прав громадян [4, с. 137]. Такий розвиток подій вимагає створення

якісного нормативно-правового забезпечення, яке б регламентувало як основні, так і допоміжні функції, зокрема право-роз'яснювальну, аналітичну та координаційну [5, с. 1028].

Важливим завданням регулювання є забезпечення належного кадрового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення суб'єктів правоохоронної діяльності. Наявність спеціально підготовлених кадрів дозволяє оперативно реагувати на загрози, що виникають у період воєнного стану, та запобігати незаконним діям, спрямованим на порушення громадського порядку [5, с. 1029]. Водночас, необхідним є ефективне управління ресурсами, що включає забезпечення сучасними технологіями комунікації та оперативного зв'язку, що сприяє скоординованій дії військових формувань із правоохоронними функціями.

З огляду на специфіку сучасних умов, складність діяльності правоохоронців в умовах воєнного стану підкреслюється рядом факторів. По-перше, труднощі при здійсненні належного контролю за особами, звільненими з місць позбавлення волі, вимагають впровадження нових підходів до профілактики злочинності [5, с. 1032]. По-друге, оперативна взаємодія між окремими підрозділами правоохоронних органів та військовими формуваннями вимагає розробки нових механізмів координації, які зможуть забезпечити своєчасне інформування населення про можливість впливу на стан безпеки в державі. Цей аспект також включає важливість реалізації заходів з правової освіти населення та підвищення його культури, що є запорукою зміцнення механізмів громадського контролю за діяльністю органів, відповідальних за забезпечення законності.

Особливу увагу слід приділити питанню адаптації нормативно-правової бази до умов воєнного стану. З одного боку, законодавчі акти, що регулюють діяльність військових формувань із правоохоронними функціями, повинні враховувати як специфіку бойових дій, так і необхідність захисту конституційних прав і свобод громадян. З іншого боку, важливо забезпечити юридичну визначеність дій суб'єктів права, що дозволить уникнути розбіжностей у застосуванні норм матеріального та процесуального права. В цьому контексті дослідження вітчизняних науковців розглядають питання зміни суб'єктивного підходу до визначення поняття «правоохоронна діяльність», а також аналізують різні аспекти застосування примусових засобів.

Питання правового регулювання також стосується режиму застосування державного примусу. В умовах воєнного стану, коли загроза порушення громадського порядку зростає, застосування примусових заходів має бути чітко законодавчо обґрунтованим та здійснюватися виключно у межах встановленого права [6, с. 174]. Розмежування повноважень між військовими формуваннями та традиційними правоохоронними органами дозволяє забезпечити баланс між необхідністю захисту прав людини та підтриманням законності у складних умовах бойових дій. Таким чином, правове регулювання має базуватися на принципах законності та дотримання

нормативно-правових актів, що є гарантом збереження рівноваги у діяльності органів державної влади.

Необхідною умовою ефективного функціонування системи правового регулювання є постійний аналіз і моніторинг діяльності суб'єктів охоронної функції. Систематичний контроль за дотриманням законних повноважень дозволяє своєчасно виявляти недоліки у нормативно-правовому забезпеченні та вживати заходів для їх усунення [5, с. 1028]. Використання сучасних інформаційних технологій та механізмів оперативного зв'язку сприяє підвищенню ефективності взаємодії між різними ланками системи охорони правопорядку, що особливо актуально в умовах підвищеної небезпеки під час воєнного стану.

Окреме місце у системі правового регулювання займають питання взаємодії з міжнародними партнерами. Досвід зарубіжних країн дає можливість вивчити позитивний та негативний досвід застосування правових механізмів у період воєнних дій. Прийняття до уваги міжнародного досвіду сприяє вдосконаленню української системи охорони правопорядку, забезпечуючи її адаптацію до сучасних викликів та умов, що виникають у період бойових дій. Важливо, що правове регулювання діяльності військових формувань із правоохоронними функціями повинно враховувати як внутрішні потреби держави, так і вимоги міжнародного законодавства, що гарантує дотримання прав людини.

Не можна не зазначити, що зміни у структурі та організації діяльності органів державної влади, пов'язані з введенням правового режиму воєнного стану, створюють додаткові виклики. Розширення кола повноважень військових формувань за умови тісної взаємодії із правоохоронними органами вимагає розробки нових методик оперативного управління та правового контролю. Цей процес неминуче супроводжується необхідністю адаптації нормативно-правової бази, що регламентує застосування державного примусу, забезпечення захисту прав громадян і недопущення перевищення компетенції суб'єктів права.

Таким чином, необхідно інтегрувати систему правового регулювання діяльності правоохоронних органів та військових формувань. Такий підхід дозволить не лише підвищити ефективність реагування на загрози, але й сприятиме більш збалансованій реалізації конституційних прав і свобод громадян. Основними завданнями залишаються удосконалення нормативно-правового забезпечення, посилення контролю за діяльністю суб'єктів охоронної системи, а також розробка механізмів оперативного реагування на правопорушення, що виникають у період воєнного стану.

Список використаних джерел :

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 31 бер.2023 р. № 389-VIII. Відомості Верховної Ради. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 09.04.2025).

2. Тихонова Д.С. Поняття «правоохоронна діяльність» і функції правоохоронної діяльності. Проблеми сучасної поліцейстики. Харків, 2022. С. 224–225.

3. Тацій В. Визначення поняття та системи правоохоронних органів у концепції змін до Конституції України (концептуальні підходи). Право України. 2012. № № 11–12. С. 233–240.

4. Чорна І.І., Колесніков А. П. Концептуальні засади правоохоронної діяльності в Україні. Наукові праці Юридичного факультету Західноукраїнського національного університету. 2022. С. 136–139.

5. Євдокіменко С.А. Особливості діяльності правоохоронних органів по боротьбі зі злочинністю в Україні в умовах воєнного стану. The 12th International scientific and practical conference «Modern research in world science». 2023. С. 1028–1033.

6. Нікітін В.С. Правовий аналіз поняття «правоохоронна діяльність». Стан та перспективи розвитку адміністративного права України. Одеса : ОДУВС, 2022. С. 173–174.